

Kehittämistyö käännekohdassa?

Kuten kaikki varmaan muistavat jaettiin aikuiskasvatuksen kehittämistyö johtoryhmän laatimassa, vuonna 1980 hyväksytyssä yleissuunnitelmassa, kahden toteuttamisvaiheeseen. Kun tämä ensimmäinen vaihe, joka sisälsi ns. perusprojektin ja joukon muita osaprojekteja, on nyt saatettu lähes päätökseen, on aika toisaalta arvioida saavutettuja tuloksia ja toisaalta pohtia sitä, missä laajuudessa ja miten kehittämistyön toinen vaihe tulee toteuttaa.

Tämän vuoden aikana ovat valmistuneet seuraavien toimikuntien työn tulokset: Vuoden 1979 kansanopistotoimikunnan (II osamietintö) sekä aikuisten opintososiaalisen, Järjestöllisen sivistystyön, Aikuisten ammatillisen peruskoulutuksen ja Aikuisten ammatillisen lisäkoulutuksen toimikuntien mietinnöt. Lisäksi Kunnallisen sivistystyön toimikunnan pitäisi saada työnsä valmiiksi marraskuun loppuun mennessä, mihin saakka toimikunta on saanut lisäaikaa. Aikaisemmin on jo valmistunut avoimen korkeakoulun toimikunnan mietintö. Näiden mietintöjen lisäksi kehittämisorganisaatio on työstänyt eräitä perusprojektiinsa liittyviä selvityksiä, mm. Aikuiskoulutuksen ihmiskuva ja Tasa-arvo aikuiskoulutuksen suunnittelun periaatteena -raportit. Sen toimesta on tehty myös selvitykset aikuisten peruskoulun ja lukion oppimäärien opiskelusta sekä aikuisten yleisestä osallistumisesta opintotoimintaan.

Edellä oleva luettelo osoittaa, että töitä on tehty. Tosin on muistettava, että tässä ensimmäisessä suunnitteluvaiheessa on ollut mukana noin 150 henkilöä. Tätä taustaa vasten tarkasteltuna mietintöjen toiselle tuhannelle nouseva sivumäärä ei tietysti ole paljon. Tärkeintä kuitenkin on mietintöjen laatu, ei niiden sivumäärä. Koska kaikki mietinnöt eivät vielä ole saatavilla, täytyy niiden tarkempi arviointi jättää myöhemmäksi.

Mietinnöistä pitäisi löytyä selkeässä muodossa kehittämistyön keskeiset perusajatukset ja perustelut, jotta myös päätöksentekijät vakuuttuisivat uudistusten tarpeellisuudesta ja kiireellisyydestä. Jos tässä on onnistuttu, tehty työ ei ole mennyt hukkaan. Tässä suhteessa keskeisin mietintö on epäilemättä Jatkuvan koulutuksen toimikunnan mietintö, joka luovutettiin opetusministeri Suoniolle elokuun lopulla. Toimikunta esittää mm., että hallituksen tulisi antaa eduskunnalle koulutuspoliittinen selonteko, missä tarkasteltaisiin koulutusjärjestelmämme nykytilaa, jatkuvan koulutuksen periaatetta ja sen pohjalta nousevia uudistamistarpeita. Näin eduskunnalle tarjoutuisi ensimmäisen kerran tilaisuus ottaa kantaa tähän koulutussuunnittelumme peruseriaatteeseen. Käy tämän ehdotuksen kuinka tahansa, niin joka tapauksessa on selvää, että tällä mietinnöllä tulee olemaan huomattava vaikutus koulutusjärjestelmämme uudistamisessa, sen kaikilla tasoilla.

Kun mietinnöt ovat nyt valmistuneet, niin ne tullaan ilmeisesti lähettämään joko laajemmalle tai suppeammalle lausuntokierrokselle. Nyt on siis tullut se hetki, jolloin kentän on aika puhua ja ilmaista mielipiteensä laadituista mietinnöistä ja niiden sisältämistä ehdotuksista. Vaikka tällaisten lausuntojen antaminen saattaa joskus tuntua turhautavalta, niin on tärkeää, että kenttäväki suhtautuu nyt vakavasti tehtäväänsä ja pohtii todella mietintöjä ja niiden sisältämiä ehdotuksia omasta näkökulmastaan. Suoremman väljän mietinnöistä käytävälle keskustelulle tarjoavat tietysti kaikkia alan lehdet. Aikuiskasvatus -lehti tarjoaa myös omalta osaltaan tilaa tälle keskustelulle.

Lausunto- ja keskustelukierroksen jälkeen Aikuiskoulutuksen johtoryhmä analysoi saamansa palautteen ja pohtii uudelleen toimikuntien esityksiä. Tämän jälkeen se pyrkii koostamaan vuoden 1984 aikana uudistusesityksistä tärkeimmät ja olennaisimmat sekä laatii niiden perusteella opetusministeriölle kokonaisval-

taisen ehdotuksen aikuiskasvatuksen kehittämisen edellyttämistä jatkotoimenpiteistä.

On selvää, että uudistamistarve vaihtelee aikuiskasvatuksen eri sektoreilla. Joillakin aloilla esitysten tekeminen on suhteellisen helppoa ja selvää, toisilla taas niiden lopullinen muotoilu vaatii vielä jatkotyöskentelyä. Erityisesti ammatillisen aikuiskasvatuksen alueella on vielä monia vaikeita kysymyksiä, joiden ratkaisu vaatii vielä kypsytystä ja lisäaikaa. Tämä johtuu toisaalta siitä, että tämä alue on ollut tähän asti hajanaisin ja vähiten suunniteltu alue, toisaalta siitä, että siellä törmäävät selvimmin vastakkain yhteiskunnan eri intressiryhmien edut. Ammatillisen aikuiskasvatuksen kehittämiseksi antaa kuitenkin erityistä yhteiskunnallista merkittävyyttä vaikea työllisyystilanne ja nopeasti laajeneva teknologinen kehitys.

Vapaan sivistystyön kohdalla on paljolti kysymys nykyisen valtionapujärjestelmän kehittämisestä. Kehittämisorganisaation taholta on vakuutettu, ettei tarkoituksena ole puuttua tämän sivistyssektorin perinteiseen "vapauteen" asettaa itse omat tavoitteensa ja laatia omat opetusohjelmansa, vaan muuttaa nykyistä valtionapujärjestelmää paremmin nykypäivän vaatimuksia vastaavaksi.

Aikuisopiskelijoiden kannalta ehkä tärkein uudistus on aikuisten opintososiaalisen aseman parantaminen. Miten tässä onnistutaan, on vielä hämärän peitossa. Sellaisiin uudistuksiin kuten esim. sapattivuosisjärjestelmä ja palkallinen opintovapaa suhtaudutaan nyt joka tapauksessa selvästi vakavammin kuin aikaisempina vuosina, koska näillä toimenpiteillä voidaan vaikuttaa osittain myös työllisyystilanteeseen. On valitettavaa, että päätöksentekijöiden kiinnostus näitä uudistuksia kohtaan herää vasta tässä tilanteessa.

Johtoryhmän puheenjohtajan Pentti Öhmanin mukaan kehittämistyössä on tällä hetkellä kaksi suurta kysymystä. Ensinnäkin, miten onnistua luomaan sellainen kokonaisvaltainen koulutus suunnittelun viitekehys, joka perustuu jatkuvan kasvatuksen periaatteelle. Tämä on tärkeää, koska tällainen viitekehys on toistaiseksi puuttunut maastamme. Koulutusjärjestelmämme kokonaisvaltainen kehittäminen kuitenkin edellyttää sitä. Ilahduttavaa on, että maassamme on yhä yleisemmin alettu ymmärtää tällaisen jatkuvan kasvatuksen periaatteelle pohjautuvan kokonaisvaltaisen suunnittelun merkitys nykyisessä nopeasti kehittyvässä yhteiskunnassa ja maailmassa. Toiseksi, miten onnistua mahdollisimman nopeasti konkretisoimaan ne kentän oikeutetut muutosvaatimukset, jotka ovat vähitellen kasautuneet kymmenvuotisen suunnittelutyön aikana.

Varsinkin viimeksimainitun kysymyksen ratkaisu riippuu tietysti suuressa määrin taloudellisista resursseista. Kun otetaan huomioon yleinen valtiontalouden tilanne, niin näköalat eivät näytä valoisilta. Kun hallitus on joutunut lykkäämään jo aikaisemmin sopimiaan uudistuksia mm. koululakien yhteydessä, niin on vaikea uskoa, että aikuiskasvatukseen löytyisi jostakin huomattavaa lisärahoitusta. Tässä tilanteessa joudutaan erityisen tarkasti miettimään sitä, mihin mahdolliset lisäresurssit tulisi suunnata ja voidaanko jotkut kehittämistoimenpiteet hoitaa kanavoimalla jo olemassaolevia resursseja paremmin ja käyttämällä niitä tehokkaammin hyväksi. Kehittämistyön yhteydessä on käynyt selväksi, että aikuiskasvatuksen resursseja on lisättävä valtion suunnitteluelimissä. Kun vastuu kehittämistoiminnasta siirtyy ilmeisesti jatkossa kokonaan opetusministeriölle, niin on välttämätöntä, että sinne perustetaan tätä varten tarvittavat virat. Aikuiskasvatukselle tulisi antaa koulutus suunnittelumme kokonaiskentässä sille kuuluva asema. Suhteessa käytännön toimintaan sen resurssit ovat jääneet selvästi jälkeen muun koulutuksen saamista vastaavista resursseista. Jos lisäresursseja ei saada, on vaarana, että kymmenvuotinen kehittämistyö jää vain suunnitelmien asteelle.

Jukka Tuomisto